

Výňatek z knihy

LOSÝ V SRDCI EVROPY

Od klasických ke stíracím

Vydalo Nakladatelství Olympia, a.s.
SAZKA - OLYMPIA 2002
Edice Sazka
autor Ivo Kasal

JUDr. Ivo Kasal

(třicátédeváté pokračování)

STÁTNÍ DOBROČINNÉ LOTERIE

Právne regulovanou malou číselnou loterií fungující v Rakousku již přes sto let doplnila v roce 1853 Státní loterie zřízená císařským rozhodnutím ze dne 28. dubna č. A. F. 6913/F. M., jejímž původním účelem bylo věcné loterie různých subjektů zcela nahradit a získat dostatek prostředků pro státem

ve Vídni, které ji zpočátku vypisovalo jen ve prospěch civilních dobročinných cílů. Nedostatek finančních prostředků v oblasti vojenství však způsobil tlak na zajištění prostředků i pro složky vojenské. Proto bylo rozhodnuto rozdělit výnosy Státní loterie na účely dobročinné civilní a dobročinné vojenské. Aby bylo dělení snazší, nemuselo se jednat o přesné poloviny a na daný účel

Obálka na losy určená vídeňské centrále

vyjmenované dobročinné účely. Vedle početných věcných loterií soukromých a spolkových, kterým se věnovala předchozí kapitola, se tak objevila velká celostátní loterie ze své podstaty „dobročinná“. Od té doby byla pořádána Státní loterie každoročně. Organizací a řízením této loterie bylo pověřeno c. k. Ředitelství loterního důchodku

případly jen prostředky z konkrétního tahu, byla 29. prosince 1870 slosována I. státní loterie pro společné vojenské dobročinné cíle. Tak byly v mocnářství státní loterie ročně dvě. Jedna civilní a jedna vojenská. Později měly některé z nich zvláštní charakter, nebyly číslovány a označovaly se jen jako „mimořádné“.

Také zavedení státní loterie demonstruje omyl loterijních úředníků týkající se předpokládané úspěšnosti této novinky. Platilo a stále platí, že je-li trh již nasycen, loterijní hra musí být buď zajímavější, nebo stát musí učinit kroky k omezení práv loterijních soutěžitelů. To se nestalo a předpoklady o úspěšnosti státních loterií se nenaplnily. Hráči samozřejmě zůstávali v zajetí malé loterie číselné, také je více lákaly losy ukládací. To vše ovlivňovalo nákup losů státních loterií určených k dobročinným účelům, který byl slabý navzdory jejich mimořádně nízké ceně a peněžním, nikoli věcným cenám. Vše samozřejmě ovlivňoval i mimořádně nízký objem výher, který z celkové herní jistiny dosahoval zhruba 33 %. Například z 300 000 emitovaných losů v r. 1873 byla prodána jen zhruba jedna třetina. Celkově se v průměru rozprodávala přibližně polovina vydaných losů. Výtěžky těchto loterií byly částečně kapitalizovány a následně byl vytvořen i fond, z něhož byly poskytovány periodické podpory a dary z milosti. Velkou zvláštností státní loterie byl její herní plán zavádějící nové pojmy - tzv. přední a zadní výhry, lidově řečeno přední a zadní losy. O co se vlastně jednalo? Zde je třeba loterijní úředníky pro změnu pochválit. Byl to totiž od nich velmi dobrý obchodní tah založený na znalosti lidské psychiky. Dvě čísla losů před čísly hlavních výher byly tzv. „přední losy“

a dvě čísla losů za taženým výherním číslem byly „zadní losy“. Obojí vždycky vyhrávaly plánem stanovené nižší částky (například od 200 do 1000 korun) jako útěchu pro ty, kdo již byli neuvěřitelně blízko hlavní výhry. Jejich výplaty prováděla pokladna c. k. Generálního ředitelství státních loterií ve Vídni po srážce 20% poplatku z výher v hotovosti. Jmenovaný úřad měl samozřejmě eminentní zájem na rozprodeji co největšího počtu losů, proto umožnil, aby se prodejem losů zabývaly nejen trafiky, ale také pošty, směnárny, nově i berní, železniční a paroplavební úřady a nakonec i prodejny smíšeného zboží.

Všechny jmenované subjekty to ovšem dělaly pro peníze, tedy za provizi z tržby prodaných losů. Jejich řady od r. 1913 rozmnožily i prodejny právě vzniklé rakouské loterie třídní. Ve stejném roce byla emise a správa státních loterií odebrána c. k. Ředitelství loterního důchodku a předána Generálnímu ředitelství státních loterií ve Vídni, kde bylo zřízeno samostatné oddělení pro dobročinné loterie.

První československé loterijní předpisy z roku 1919 umožnily státu přímo provozovat jen dvě loterijní aktivity - třídní loterii a státní dobročinnou loterii (přesněji Československou třídní loterii a v prvním slosování také Československou státní dobročinnou loterii). Jejich organizaci měl na starosti podnik Státní loterie.

Již při vzniku I. státní dobročinné loterie byla stanovena její základní pravidla - nízká a pevně daná cena losu 5 K, jedno slosování ročně a veškeré výhry pouze peněžité. Ze státní dobročinné loterie nezískávala loterijní správa přímo pro sebe vůbec žádné prostředky a celý docílený výtěžek byl rozdělován dobročinným korporacím. Novinkou bylo rozšíření řad prodejců losů též na instituce, mezi něž byl výtěžek na základě dohody mezi ministerstvem financí, ministerstvem sociální péče a ministerstvem veřejného zdravotnictví, respektive ministerstvy, do jejichž působnosti spadaly loterií podporované spolky, rozdělován. Pravidla dělení příjmů byla zakotvena ve Směrnici pro stanovení postupu

1. státní dobročinná loterie

ve prospěch invalidů, vdov a sirotků po padlých.

Tah neodvolatelně 29. října 1919 o 6. hodině večerní.

☛ Cena losu 5.— K. ☛

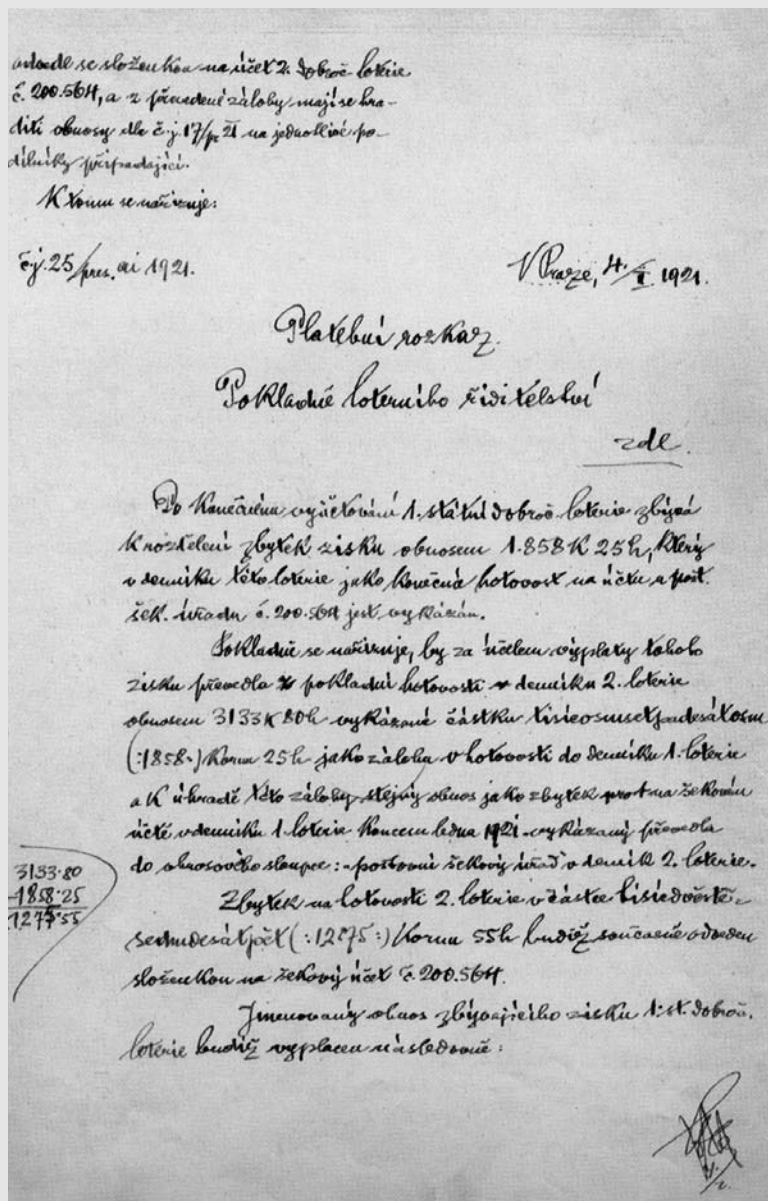
Loterie obsahuje 11.644 výhry v hotových penězích úhrnem 300.000 K.

Plán dobročinné loterie:

Výhry:	1	100.000	korun
	1	30.000	"
	1	10 000	"
	1	4.000	"
	1	3.000	"
	1	2.000	"
	1	1.000	"
	2 po 500	1.000	"
	5 " 400	2.000	"
	10 " 300	3.000	"
	20 " 200	4.000	"
	100 " 100	10.000	"
	1.500 " 20	30.000	"
	10.000 " 10	100.000	"
		300.000	korun

Losy lze koupiti u loterního ředitelství v Praze-I. 748, v prodejnách třídní loterie, tabákových trafikách, u poštovních, berních, železničních a jiných státních úřadů.

Jeden los může i více výher učinit!

Návrh rozdělení prostředků osobně připravil a podepsal tehdejší ředitel Loterního ředitelství Antonín Kolbaba

při rozvržení výtěžku státní dobročinné loterie. Podle ní směly přidělit obdržet jen instituce sledující dobročinné účely a vyžadující podporu. Ty by jistě inkasovaly mnohem vyšší částky, kdyby i v Československu neplatilo přejaté císařské nařízení č. 281/1916 ř. z. o 25% poplatku z výher. Hrál by se totiž víc, neboť výhry by byly pro hráče skutečně zajímavé. Není účelem této knihy zmapovat všech 48 číslovaných státních dobročinných loterií (celkem jich však bylo víc, neboť poslední, jak již uvedeno, číslovány nebyly), a proto

se věnujeme jen těm nejzajímavějším. Úzce formulovaný účel první státní dobročinné loterie se ještě vešel přímo na los a zněl: ve prospěch invalidů, vdov a sirotků po padlých. Cena losu samozřejmě odpovídala uvedeným zásadám a činila 5 K. Z náborových letáků jakož i z textu samotných losů vyplývalo, že loterie „obsahovala“ 11 644 výher v hotových penězích, úhrnem za 300 000 K. První cenou bylo 100 000 K, nejnižší výhrou 10 K. A zde je první zvláštnost losů I. státní dobročinné loterie. Původně totiž autor návrhu

(Levý) umístil do levého sloupce uprostřed údaj o tom, že výhry budou bez veškerých srážek, a losy tak byly vytištěny. Tato část však musela být před distribucí losů dodatečně přetištěna tak, aby údaj „bez veškerých srážek“ nebyl čitelný. Na losech dalších emisí již sdělení samozřejmě chybělo. Slosovací plán předpokládal vydání 250 000 losů, což také bylo dodrženo. Abychom si dokázali představit průběh slosování a mohli je porovnat s loterií třídní, proberme si detailně i průběh tahu. Slosování se konalo 29. října 1919 o 6. hodině večerní v tažební síni Loterního ředitelství v Praze. Při tahu byla postavena dvě kola štěstí, a sice větší s čísly všech 250 000 losů a menší se 144 listky, na nichž byly udány obnosy větších výher. Nejdříve byly taženy větší výhry, a to tím způsobem, že z většího kola obsahujícího 250 000 čísel byla tažena jednotlivě čísla losů a z druhého kola současně výhry připadající na právě tažená čísla. Poté bylo taženo jednotlivě 15 a pak 100 čísel, na něž na každé připadla celá skupina jednoho sta výher po 20, případně 10 K, a to z té stovky, ke které to číslo náleželo (bylo-li například taženo číslo 11 111, pak vyhrávala čísla od 11 101 až do 11 200 včetně). Na jeden los tak uvedeným způsobem mohlo připadnout i více výher, na což z reklamních důvodů upozorňoval i text losu. Veškerých 11 644 skutečně vylosovaných výher bylo vyplaceno v hotových penězích po srážce poplatku 25 % podle zmíněného císařského nařízení z roku 1916. Výhry vyplácela doručitelům tažených losů pokladna Loterního ředitelství v Praze a první šťastní výherci se dostavili již 3. listopadu 1919. Vedle výherců se pak mohli radovat i jednotliví žadatelé o rozdělení výtěžku, tedy spolky a korporace uznané za potřebné. Museli si však počkat až do 28. února 1920, kdy loterijní správce Tomáš Drahokoupil podepsal bilanci této I. státní dobročinné loterie a již se vědělo, kolik se bude rozdělovat. Hotový materiál pak předal účetnímu radovi účtárny Loterního ředitelství Hobzovi, aby bilanci přezkoušel a uznal správnost, což se stalo 15. března 1920. Tímto dnem byl vytvořen právně bezchybný podklad

Bilance

1. státní dobročinné loterie.

Vydání

1	Prodané losy 146.209/ po 5 Kč:	231.045 -
2	Dovise prodávacím a snížení cena úradům	203.791 -
3	Výhry dle plánu	300.000 -
4	25% poplatků z propaných výher (z pol. 3 příjmu)	14.555 -
6	úřazení a inventur	20.688 32
7	Diskopisy	43.398 50
8	Reklama a inseráty	10.721 -
9	Platy zaměstnanců	54.068 -
10	Kancelářské výlohy	939 80
11	Různé výlohy	2.505 41
12	Nisk	582.024 69
5	Částeč 25% poplatku (pol. 5 příjmu)	32.156 25
		1.449.181 72
		<u>1.495.692 97</u>

V Praze, 28. února 1920

LOTERNÍ ŘEDITELSTVÍ V PRAZE
oddělení pro státní dobročinnou loterii

Zkoušeno a správným uznáno!

Účárna
loterního ředitelství v Praze.

V Praze, dne 15. března 1920.

Tomáš Drahokoupil
loterní správce.

Kobza

Z bilance reprodukuje pouze výdajovou část, příjmová část uvádí jen sumu za prodané losy

pro rozdělení výtěžku loterie mezi osm žadatelů, z nichž zmiňme Spolek vdov záložních důstojníků v Praze, Organizaci československých válečných invalidů důstojníků v Praze, Zemský úřad pro péči o válečné poškozence v Čechách a Československý Červený kříž, Celkově bylo děleno 580 380 K a tři haléře.

Rozdělením výtěžku však práce na loterii neskončila. Její účetní uzávěrka byla všemi oprávněnými podepsána až 5. března 1921. Bez deseti dnů trvalo rok, než bylo možné loterii uzavřít. A co se v mezidobí dělo? Především se vymáhaly nedoplatky od prodejců. Tak např. Polka Michejda Gabriela z Těšína nedoplatila 36 K, takže bylo rozhodnuto stáhnout si tuto

částku z její loterijní jistiny. Ostatně výkaz nedoplatek na str. 116 na celkovou částku 1291 K je jednou z ilustrací této kapitoly. Druhá dobročinná státní loterie byla povolena 20. ledna 1920 ve prospěch povznesení národní hygieny, tedy zlepšení národního zdraví, s tahem 5. října 1920.

(Pokračování příště)